

ZULFIYAXONIM HAYOTINING IJODIY YUKSALISH JABHALARI

Qarshiyeva Shohista Musurmon qizi

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Akusherlik va ginekologiya yo‘nalishi 1-kurs magistri

Annotatsiya: XX asr o‘zbek adabiyotida o‘z o‘riniga ega bo‘lgan shoirlardan biri Zulfiya nafaqat o‘zbek adabiyotidagi so‘nggi davr ayol she‘riyati deb ataladigan yorqin namoyanda, balki XX asr o‘zbek milliy adabiyotida “ayol” she‘riy maktabining vujudga kelishiga hissa qo‘shgan lirik shoiradir. Zulfiya ijodining dastlabki yillaridanoq “she‘rlar minglab insonlar qalbi o‘ziniki deb bilsa, she‘riyatga aylanishini” tushunganligi uchun ilk she‘rlar to‘plami (1932) hamda sakson yoshlari arafasida yangi she‘rlari nashr etilayotganida ham u o‘zgacha hayajon bilan muxlislarini xushnud qilgan.

Kalit so‘zlar: o‘zbek she‘riyati, shoira, she‘riy to‘plamlar, doston, publitsistik maqolalar, lirik she‘rlar.

Abstract: Zulfia, one of the poets who has her place in the Uzbek literature of the 20th century, is not only a bright figure of the so-called female poetry of the last period in Uzbek literature, but also a lyric poet who contributed to the creation of the "female" school of poetry in the Uzbek national literature of the 20th century. From the first years of Zulfia’s work, she understood that "poems become poetry when thousands of people’s hearts know that they are her own", and when her first collection of poems (1932) and new poems were published on the eve of her eighties, she pleased her fans with special excitement.

Key words: Uzbek poetry, poetess, poetry collections, saga, journalistic articles, lyric poems.

Zulfiyaning ilk she’ri 1930 yilda yoshlar gazetasi sahifalarida e’lon qilgan. Nashr yosh shoirani ilhomlantirib, tez orada uning yangi asarlari qator gazeta va jurnallar sahifalarida chiqq boshladi. Birinchi she’rlar to’plami “Hayot varaqlari” deb nomlangan. Zulfiya bu to’plamni eslab: “Buni tabassumsiz eslash qiyin ...”ligini yozadi. Zulfiyaning yana bir she’riy to’plami – “Qizlar qo’shiqlari” 1939 yilda nashr etilgan.

Zulfiya badiiy ijodida o’z xalqini, uning ko’p asrlik an’alarini kuylagan. Uning ijodida ona - oila o’chog’i posboni ulug’lanadi. Iste’dodli shoira va yozuvchi inson ruhiy impulslarining biluvchisi bo’lib, u turli janrdagi asarlar: she’rlar, balladalar, elegiyalar, lirik she’rlar, novellalar, esselar, publitsistik maqolalar va gazeta yozishmalar yaratdi. Uning ko’plab she’rlari tinchlik va xalqlar do’stligi uchun kurashga bag’ishlangan. Urush yillarida u vatanparvarlik ruhida she’rlar yozgan. U turmush o’rtog’i, O’zbekiston Yozuvchilar uyushmasi raisi Hamid Olimjon bilan birgalikda evakuatsiya qilingan yozuvchilarning hayotini tashkil etishda ishtirok etadi.

Ulug’Vatan urushi yillarida Zulfiya she’riyati to’la ovozda yangradi. Faoliyatining boshidanoq u o’z zamondoshlari nomidan gapirishga intildi, urush yillarida bunday murojaat ayniqsa o’tkir tuyuldi. Rus shoiri Vladimir Lugovskoy: “O’zbekiston harbiy she’riyatida Zulfiya she’rlari alohida o’rin tutadi”, deb yozgan edi. Uning she’riyatiga xos bo’lgan chuqur lirikadan tashqari, yangi intonasiyalar paydo bo’ladi. Bu birinchi navbatda fuqarolik, vatanparvarlik ovozidir. U Vatan, ayol sadoqati, muhabbat mavzularini yangicha tarzda taqdim etadi. Agar o’ttizinchi yillar boshida Zulfiya she’rlarida faqat hayotga oshiq lirik qahramonning ichki dunyosi bo’lsa, urush yillarida ko’p tushunchalar qayta ko’rib chiqildi.

Urush yillarida Zulfiya o’zining eng yaxshi asarlaridan biri – frontda halok bo’lgan rassom Qobul qori Siddiqovga bag’ishlangan “Uni Farhod derdilar” she’rini yaratdi. Muayyan shaxs hayotidan kelib chiqib, shoira bu yerda haqiqiy jangchi obrazini yaratadi.

1944 yilda Zulfiyaning turmush o’rtog’i Hamid Olimjon avtohalokatda vafot etdi – Zulfiya o’zi uchun eng aziz insonidan ayrildi. Shoir Qaysin Quliev shu yillarda

shunday yozgan yedi: “Zulfiyaning boshiga kutilmagan katta ofat kelganda qanotini tushirmadi, sinmadi. Ko‘pincha yirik rassomlar shunday qilishgan. Biz esa ulardan nafaqat badiiy mahorat, balki hayotiylik va donolikni ham o‘rganishimiz kerak”. Hamid Olimjon vafotidan keyin Zulfiya she‘riyatida ayol kishining turmush o‘rtog‘iga bo‘lgan ulkan sadoqat, muhabbat, mehr va shu kabi boshqa iliq hislar uning she‘rlarining asosiy mavzusiga aylandi.

XX asrning 50-yillarida Zulfiya jahonning ko‘pgina mamlakatlarida bo‘lib, Osiyo va Afrika yozuvchilarining “tinchlik va xalqaro birdamlik” shiori ostida o‘tgan harakatida faol qatnashdi. Hindiston, Misr, Yaponiya va qo‘shni respublikalarga qilgan safari shoira ijodida sezilarli darajada ta‘sir qildi. “Mushoira”, “O‘g‘lim, sira bo‘lmaydi urush”, “Qozog‘iston o‘lanlari”, “Men chizolmagan surat” singari she‘rlari shoirani xorijiy davlatlarda ham mashxur bo‘lishiga sabab bo‘ldi. Zulfiya she‘rlarida ham sekin-asta xorijiy xalqlar hayoti manzaralari ham kirib keldi. O‘tgan asrning 70-yillaridan boshlab shoira ijodidagi milliy hayot tasvirida yangi ranglar kamalagi paydo bo‘lib, haqqoniylik va his-hayajon kuchaydi. “O‘ylar” (1965) she‘riy guldastasi bilan boshlangan voqelikni falsafiy idrok etish tamoyili “Visol” (1972), “Yillar, yillar...” (1975) she‘riy kitoblarida davom etib, ijodida chinakam badiiy yuksalish davri boshlanganini namoyish etdi. U yana doston janriga qaytib, ustoz Oybekning so‘nggi safariga bag‘ishlangan “Quyoshli qalam” (1970) dostonini yaratdi. Shoira bolalarga bag‘ishlab “Lolaqizg‘aldoq” (1975) to‘plamini yozgan.

Nikolay Tixonov Zulfiya haqida shunday deydi: “Uning she‘riyati hayotga muhabbat, ozodlik ruhi, olamni yuksak tuyg‘u, eng yaxshi insoniy tuyg‘ularga to‘la. Zulfiya o‘zining aziz so‘zini aytishga muvaffaq bo‘ldi va u jonlanib, betakror bir nur bilan porladi, hayot unda tuyg‘ularning buzilmasligi, qat‘iy haqiqatligi, dilbar lirikasi va qo‘shig‘ida aks etdi. Uning so‘zi shaharlar va dalalarning mahalliy kengliklarida yangrab, vatanning chegarasidan o‘tdi. Sharq mamlakatlarida – Hindistonda, Misrda, Vetnamda – hamma yerda uning she‘rlarining alangali alangasini tug‘dirgan qalbiga quloq tutdilar. Uning o‘zi yangi tongdek do‘stlari uchun yo‘lni yoritadigan Sharq ayolidir ...”.

Zulfiyaning butun ijodida sevimli obrazi – Bahor obrazidir. Shoiri o‘zining dastlabki ijodida ham, undan ancha keyin ham tabiatning uyg‘onishi, atrofdagi hamma narsa yangilanganda, olam yana yorqin ranglar bilan qoplanganida, inson qalbida ajoyib tuyg‘ular uyg‘onganda mavzuga murojaat qiladi:

Salqin saharlarda, bodom gulida,
 Binafsha labida, yerlarda bahor.
 Qushlarning parvozi, yellarning nozi,
 Baxmal vodiylarda, qirlarda bahor ...

Iste‘dodli shoira tomonidan A. S. Pushkin, M. Yu. Lermontov, N. A. Nekrasov, M. Voqif, L. Ukrainka, M. Dilboziy, S. Kaputikyan, E. Ognetsvet, Mustay Karim, Amrita Pritam, Ye. Bagryana va boshqalarning asarlarini o‘zbek tiliga tarjima qilgan. Uzoq vaqt davomida ayollar jurnaliga rahbarlik qilgan Zulfiya bir qancha shoiralarni o‘z atrofiga birlashtirdi. O‘zbek shoirlaridan Halima Xudayberdieva, Oydin Xojieva, Gulchehra Jo‘raeva, E‘tibor Oxunova va boshqalar Zulfiya ijodining izdoshlaridir. Zulfiya butun hayoti davomida ijodga va adabiyotga xiyonat qilmadi, ijod bilan yashadi va ijod bilan o‘ldi, shuning uchun ham Zulfiya doimo xotiramizda she‘rlari doimo qalbimizda qolgay.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Sulstonova M., Ijod sahifalari, Toshkent, 1975; Zulfiya [bibliografiya], Toshkent, 1977; Sulstonova M., Zulfiya, Toshkent, 1985; Ibrohimov M., Quyoshli she‘riyat ijodkori, Toshkent, 1986; Ehtirom [nashrga tayyorlovchilar: Rahima Shomansurova, Ra‘no Rahmonova], Toshkent, 1995.
2. Naim Karimov. m. G. Gulyama, 1983.
3. Qayumov L. Shoiri Zulfiya. [Toshkent](#), O‘zadabiynashr, 1965.
4. Mirvaliev S. O‘zbek adiblari. Toshkent: „[Yozuvchi](#)“, 2000.
5. Tanlangan asarlar (3 jildli), Toshkent, 1985.